

Переваги підходу сильних сторін стосуються й професіоналів. Практики часто аналізують і переглядають власний досвід. В таких випадках іноді важливо зосередитись саме на сильних сторонах, а не на слабких, більше на майбутньому, ніж на минулому. Це дозволяє підвищити особисту стійкість персоналу соціальних служб, а також тримати якість послуг на високому рівні. Роль професіонала в такому випадку зміщується від функції «фіксатора» проблем до співучасті у прийнятті рішень. Соціальні працівники усвідомлюють, що бути професіоналом – не завжди означає мати всі відповіді, а відкрите обговорення з людьми створює можливість зробити свій внесок у вирішення їхніх проблем (Strengths-based approaches for working with individuals, 2012).

В умовах кризи, спричиненої пандемією COVID-19, особливо гостро відчувається потреба в наснажуючих втручаннях. Зосередження на підході сильних сторін може допомогти учасникам взаємодії пом'якшити невинуваті або надмірні негативні емоції, спричинені дотриманням соціальної дистанції.

Дослідження Рашид та Мак Грата (2020) показало, що, використовуючи свої сильні сторони, ми можемо підвищити свій психологічний імунітет за допомогою прагматичних дій для покращення нашого щоденного добробуту. Що ще важливіше, ми можемо переформулювати та переоцінити виклики сьогодення, щоб побудувати перспективу для вирішення глобальних криз, таких як пандемії та катастрофи. Сильні сторони, втілені у прагматичні дії, можуть підвищити наші навички подолання стресу, а також покращити добробут (Rashid, T., McGrath, R. E.).

Список використаних джерел

Семигіна Т. В. Розвиток власних теорій соціальної роботи: глобальні тенденції. Розвивальний потенціал сучасної соціальної роботи: методологія та технології / Тетяна Семигіна // Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2018.

N. Bozic, R. Lawthom & J. Murray. Exploring the context of strengths – a new approach to strength-based assessment. Educational Psychology in Practice, 2018.

D. Saleebey. The strengths approach to practice. The strengths perspective in social work practice. Boston, MA: Allyn & Bacon, 2006.

T. Semigina. Development the strengths-based approaches in modern social work.

Paradigms of the Modern Educational Process: Opportunities and Challenges for Society. Dallas: Primedia eLaunch LLS, 2019.

[Strengths-Based Approach in Social Work A distinct ethical advantage](https://www.researchgate.net/publication/320411435), 2017. URL: <https://www.researchgate.net/publication/320411435> (дата звернення: 28.01.2021).

Strengths-based approaches for working with individuals, 2012. URL: <https://www.iriss.org.uk/resources/insights/strengths-based-approaches-working-individuals> (дата звернення: 28.01.2021).

What is a Strength-Based Approach? (Incl. Activities and Examples), 2020. URL: <https://positivepsychology.com/strengths-based-interventions/> (дата звернення: 28.01.2021).

Rashid, T., McGrath, R. E. (2020). Strengths-based actions to enhance wellbeing in the time of COVID- 19. International Journal of Wellbeing, 10 (4), 113-132. <https://doi.org/10.5502/>

Волошина І.В., студентка БП-4
кафедри Школа соціальної роботи
факультету соціальних наук і соціальних технологій НаУКМА

СТИГМАТИЗАЦІЯ СУЇЦИДАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ СЕРЕД ВЕТЕРАНІВ

Суїцид є масштабною проблемою в усьому світі. Однією із груп ризику визнано ветеранів. Питання скоєння самогубств досить ґрунтовно досліджене в США. За оприлюдненими даними Міністерства у справах ветеранів США, щодня від суїциду помирають від 18 до 22 ветеранів. Суїцидальні думки можуть виникати у ветеранів, які переживали психотравмуючу подію, піддаються стигматизації, відчувають низький рівень приналежності до спільноти ветеранів, перебували у полоні, мають алкогольну або наркотичну залежність, доступ до вогнепальної зброї та через ряд інших факторів ризику (Возніцина, Литвиненко, 2020). І хоча в Україні відсутня офіційна статистика щодо суїцидів серед ветеранів АТО/ООС, на сьогодні йдеться про понад 400 000 ветеранів, які потенційно можуть потребувати соціальної допомоги та підтримки.

Самогубства серед учасників бойових дій є табуованою темою в українському суспільстві. Негативні асоціації і засудження цього типу смерті існують століттями - переважно з релігійних та юридичних міркувань.

Як вже зазначалось, стигматизація є одним із факторів ризику скоєння самогубства. Враховуючи вже сформовані негативні образи сучасних українських ветеранів у суспільстві, соціальним працівникам вкрай важливо ініціювати обговорення цієї теми, інформувати населення про проблему та проводити заходи з попередження самогубств.

Стигма - це складний соціальний феномен, що маргіналізує ветеранів. У соціально-психологічному плані стигма - надзвичайно впливовий соціальний ярлик, який повністю змінює ставлення до інших людей і до себе, примушуючи ставитися до людини лише як до носія небажаної якості (Липай Т.П., 2004). Упереджене ставлення та дискримінаційна поведінка підживлюють вже до того сформовані суспільством стереотипи про те, що ветерани створюють проблеми, з ними важко порозумітись, що вони є агресивними, непередбачуваними і мають проблеми з психічним здоров'ям.

Поширеними стереотипами щодо чинників самогубства є емоційна слабкість особистості, брак уваги, егоїзм, знуцання над собою та аморальність. Тих, хто демонструє суїцидальну поведінку, або чий намір закінчився фатальними наслідками, сприймають як безбожних людей (скоїли гріх) або як зрадників сім'ї, що вдалися до егоїстичного вчинку (Langille, 2014). Тому про

самогубства не говорять публічно, адже існує тенденція звинувачення та стигматизації. Причин розглядати стигму в рамках запобігання самогубствам є декілька.

По-перше, стигма може бути причиною того, що ми не маємо офіційних даних щодо випадків самогубств серед ветеранів. Як відомо, відсутність статистики ускладнює проведення ефективних профілактичних заходів. Запобігання самогубствам не розглядається належним чином через недостатнє усвідомлення цієї проблеми та «накладання табу» на відкрите обговорення цього питання (Future learn, 2020).

По-друге, такі «ярлики» і упереджене ставлення призводить до внутрішньої стигматизації – це може стати фактором, що сприятиме самогубству. На додаток до зовнішньої стигми, у тих, хто має суїцидальну поведінку або наклав на себе руки і лишився живим, часто посилюється внутрішня стигма (Nathan, N., Nathan, K, 2020).

По-третє, стигматизація впливає на бажання та намір ветерана звернутись по допомогу. Як уже зазначалося, наявність в анамнезі попередніх спроб скоєння самогубства є одним з найвагоміших факторів ризику. Рідні та близькі ветерана можуть помічати прояви суїцидальної поведінки, але боятися брати на себе відповідальність і говорити про це з ветеранами, гадаючи, що це може лише підштовхнути їх до суїциду. Однак, якщо ветеран або члени його сім'ї не повідомлятимуть про такі наміри фахівців, ветеран не отримає необхідної допомоги (Future learn, 2020). Дослідження з мігрантами (Colucci et al.,2017) показали, що люди, які мали спроби суїциду, відмовлялися від отримання сторонньої допомоги через сором та стигму.

Стигматизація самогубства також впливає на родину та друзів. Оскільки в суспільстві все ще існує багато міфів навколо самогубства, багато сімей відчувають нездатність говорити про смерть своїх рідних і близьких відкрито. Нав'язане почуття сорому, негативне ставлення з боку церкви до самогубств, звинувачення сприяють замовчуванню проблеми. Це мовчання часто позбавляє тих, хто страждає, можливості осмислити свою втрату, підтримувати міцні зв'язки з сім'єю та отримати підтримку. Все це, як показують дослідження, негативно впливає на процес горювання та потенційно може стати ще одним фактором ризику, але вже для сім'ї ветерана (Fitchett, 2016).

Підвищення обізнаності суспільства з теми вчинення самогубства та «розбиття табу» слугують подоланню стигми та запобігання самогубств. Саме тому соціальні працівники повинні приділяти увагу цій проблемі та враховувати роль стигми, пов'язаної із суїцидом (Fitchett, 2016).

Список використаних джерел

Возніцина К., Литвиненко Л. (Ред). (2020). Невидимі наслідки війни. Як розпізнати? Як спілкуватись? Як допомогти подолати? Довідник для широкого кола фахівців. Київ: 192 с.

Липай Т.П. (2004). О проявлении стигматизации в процессе образования // Социологические исследования. № 4. С.140-144. <http://89.249.21.76/text/16683833/>

Colucci E, Too LS and Minas H (2017) A suicide research agenda for people from immigrant and refugee background. *Death Studies* 41, 502-511.

Fitchett, S. (2016, October 5) Even nurses aren't immune to the stigma of suicide. *The conversation*. Retrieved from https://theconversation.com/even-nurses-arent-immune-to-the-stigma-of-suicide66008?fbclid=IwAR0QB89Pn_WbIN7kJm2tpHdXaeuDOED6JRupjluEOryPcAPyUU_fgHN5BcI

Langille, J. (2014, January 24). Reducing stigma in health-care settings. *Canadian nurse*. Retrieved from <https://www.canadian-nurse.com/en/articles/issues/2014/january-2014/reducing-stigma-in-health-care-settings>

Nathan, N., Nathan, K. (2020, January 13) Suicide, Stigma, and Utilizing Social Media Platforms to Gauge Public Perceptions. Retrieved from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsy.2019.00947/full>

Understanding Suicide and Suicide Prevention Strategies in a Global Context The University of Glasgow [Electronic resource] // Webpage Future learn, [2020]. Retrieved from <https://www.futurelearn.com/courses/suicide-prevention>

Іванова О. Л.,
старший викладач кафедри Школа соціальної роботи,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
olena.l.ivanova@ukma.edu.ua

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛІТНІХ ОСІБ НА СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ В УКРАЇНІ ВІДПОВІДНО ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ХАРТІЇ

В Україні спостерігається тенденція демографічного старіння населення. За останні 20 років, за даними Держкомстату, частка осіб у віці 65 років та старше збільшилась з 13,9% у 2000 році до 17,1% у 2020 році. Це зумовлено, зокрема, збільшенням чисельності осіб старших вікових груп, адже відбувається підвищення середньої очікуваної тривалості життя при народженні, яка збільшилась з 67,7 років у 2000 році до 72,0 років у 2019 році.¹ Як відомо, люди старших вікових груп потребують більшого соціального захисту, що пов'язано із припиненням трудового життя та зменшенням у зв'язку з цим рівня доходу; погіршенням здоров'я та збільшенням витрат на лікування; зниженням функцій організму та збільшенням, у свою чергу, потреби в сторонній допомозі та догляді. Міжнародні організації в своїх документах вимагають від країн-учасниць забезпечити відповідний соціальний захист вразливим категоріям населення, до яких належать і люди похилого віку.

У 2006 році Україна ратифікувала Європейську соціальну хартію (переглянуту) (далі - Хартія), взявши поміж інших зобов'язання по забезпеченню вимог статті 23 «Право осіб похилого віку на соціальний захист». Серед цих зобов'язань надання особам літнього віку можливості якомога довше залишатися повноцінними членами суспільства, шляхом забезпечення достатніх ресурсів, які дозволяли б їм жити на задовільному рівні й брати активну участь у суспільному, соціальному і культурному житті; надання можливості вільно обирати спосіб свого життя і

---

¹ Відповідно до Банку даних Державного комітету статистики України. Взято з: http://database.ukrcensus.gov.ua/MULT/Dialog/statfile_c.asp